

Gegroeid, maar niet volgroeid

De forensische accountancy is een bewegelijke sector. Transfers zijn aan de orde van de dag. De actuele stand van zaken in het 'forensisch vlooiencircus', plus de vraag: Is het specialisme volwassen geworden?

TEKST: LEX VAN ALMELO | BEELD: SHUTTERSTOCK

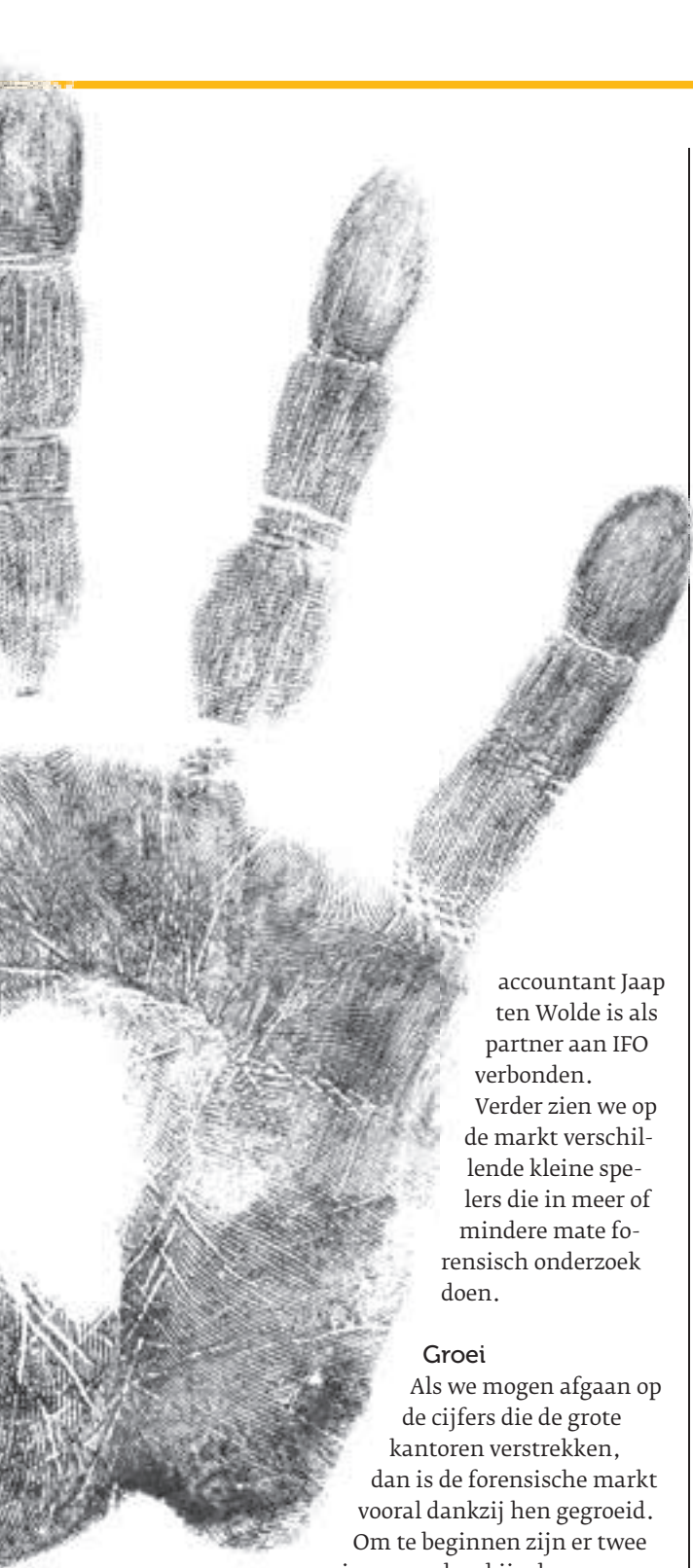
Onder de kop 'Forensisch vlooiencircus' beschreven wij in mei 2007 de trends van toen. "Forensisch accountants zitten zelden lang op één plek." Het accent verschoof van puur onderzoek naar advisering over preventie, compliance en integriteit. Een derde ontwikkeling was dat advocatenkantoren zich aandienden op de markt van financieel feitenonderzoek. Tenslotte voorspelde oud-rechercheur Aart Bloemheuvel dat onafhankelijke bureaus de toekomst hadden, al ging SBV failliet en liep 4iTrust op haar laatste benen. Bloemheuvels wens was vader van de gedachte. Na zijn vertrek bij 4iTrust had hij Independent Risk Solutions opgericht. IRS wist in Arthur Doctors van Leeuwen en Jos Streppel twee financiële zwaargewichten te strikken als adviseur. Beiden bleken verrast toen IRS in 2010 failliet ging. Registeraccountant Peter Schimmel sprong met accountant-administratieconsulent Dick Alblas naar Grant Thornton om daar een forensische afdeling op te zetten. IRS startte door als onderzoeksbureau zonder accountants.

Onafhankelijk

Het marktaandeel van onafhankelijke kantoren, die geen accountantscontrole doen, is echter blijven

'HET MARKTAANDEEL VAN ONAFHANKELIJKE KANTOREN, DIE GEEN ACCOUNTANTSCONTROLE DOEN, IS BLIJVEN STEKEN OP TWINTIG PROCENT.'

steken op ongeveer twintig procent. Integris groeide volgens directeur Bart Bruin sinds 2007 langzaam door naar "het enige geheel zelfstandige en daarvoor onafhankelijke kantoor van forensisch accountants en andere onderzoeksspecialisten in Nederland". Het bureau wordt regelmatig gevraagd bij grote affaires, maar de claim van "enige zelfstandige en onafhankelijke kantoor" is niet terecht. Zo heeft managementadviesbureau Alvarez & Marsal sinds 2009 een forensische afdeling opgebouwd die vooral onderzoeken doet in Nederland. Managing director Michel Grummel komt van Deloitte. De andere registeraccountants komen ook van Deloitte en van het Instituut voor Financieel Onderzoek (IFO). IFO is een andere onafhankelijke speler. De directie is in handen van mede-oprichter Evert-Jan Lammers, een Nederlandse registeraccountant die de helft van zijn tijd forensisch onderzoek doet in België en Luxemburg. Forensisch-accountancy pionier en voormalig register-

accountant Jaap ten Wolde is als partner aan IFO verbonden.

Verder zien we op de markt verschillende kleine spelers die in meer of mindere mate forensisch onderzoek doen.

Groei

Als we mogen afgaan op de cijfers die de grote kantoren verstrekken, dan is de forensische markt vooral dankzij hen gegroeid. Om te beginnen zijn er twee nieuwe spelers bijgekomen.

Grant Thornton begon een forensische afdeling. Volgens Peter Schimmel concurreert Grant Thornton bij tenders vooral met BDO.

BDO breidde zijn litigation praktijk uit met forensische activiteiten en nam daarvoor onder anderen forensisch accountant Martijn Hin over van KPMG. De forensische onderzoeksafdelingen van de big four zijn naar eigen zeggen allemaal gegroeid omdat de vraag is toegenomen. Hun personeelsbestand nam vooral toe door het aantrekken van IT/data-specialisten, juristen en criminologen. Daaraan is te zien dat de verschuiving van forensisch onderzoek naar advies zich heeft doorgezet. Gerrie Lenting, die van KPMG

Kleine spelers

De markt kent diverse kleine kantoren die in meer of mindere mate forensisch onderzoek doen.

Registeraccountant René ter Haar kocht de naam en het logo van 4iTrust van de curator en doet nu met een medewerker onderzoeken vanuit Sneek en Amsterdam onder de naam **4iTrust Integrity Services**.

Jan Joling voert na zijn vertrek bij advocatenkantoor NautaDutilh als zelfstandige schadeonderzoeken uit als partijdeskundige en gerechtelijk deskundige. Zijn medewerkster bij NautaDutilh, registeraccountant Inge-Lisa Toxopeus-de Vries, vertrok daar ook en richtte **Hermes Advisory** op. Samen met onder anderen voormalig KPMG-accountant Jeanette Brouwer doet zij voornamelijk (vermogens)schadeonderzoek.

Een kleine speler is ook **Comrafi**, het kantoor van registeraccountant Margaret Plaum. Zij werkt samen met Coney.

Verder zijn op de markt nog onderzoeks- en adviesbureaus actief die geen accountantskantoor zijn, maar wel accountants in dienst hebben. Zo is accountant-administratieconsulent Hessel van Bruggen partner bij de **Holland Integrity Group**, waar oud-registeraccountant Frank Erkens managing partner is en waaraan nog enkele freelance accountants zijn verbonden. Directeur Peter Werkman van **BING** was tot eind 2013 registeraccountant maar heeft zich inmiddels uitgeschreven.

'DE FORENSISCHE ONDERZOEKS-AFDELINGEN VAN DE BIG FOUR ZIJN NAAR EIGEN ZEGGEN ALLEMAAL GEGROEID OMDAT DE VRAAG IS TOEGENOMEN.'

naar Deloitte ging: "Een bestuurder vraagt niet sec om een forensisch onderzoek, maar om een oplossing voor zijn financiële of compliance-crisis. Daarom is het bij ons een onderdeel van risk-, reputatie- en crisismanagement (zie ook: *Data Analyse*)."

Advocaten

De vraag nam met name toe omdat ondernemingen en semi-publieke organisaties zich vaker genoodzaakt zien zelf met een intern onderzoek en diverse maatregelen schoon schip te maken als er stront aan de knikker is. Zij schakelen vaak in eerste instantie advocaten in, die een beroep doen op forensisch accountants om de financiële en organisatorische aspecten van de kwestie te onderzoeken. Niet-financiële aspecten onderzoeken advocaten vaker zelf. Enkele grote advocatenkantoren - De Brauw, Houthoff, NautaDutilh en Allen & Overy - hebben daarvoor speciale afdelingen opgezet. Volgens de forensisch accountants vormen die geen bedreiging. Bijna alle accountants met wie wij contact hadden, zeggen juist goed met advocaten samen te werken. Martijn Hin: "Ondanks de onderzoeken die advocaten zelf uitvoeren, blijft bij een groot aantal juridische geschillen behoefte bestaan aan een onafhankelijk rapport van een forensisch accountant."

Vlooiensprongen

In 2007 beschreven we de markt gezien de vele overstappen als een "forensisch vlooiencircus". De belangrijkste transfers sindsdien zijn:

Jeanette Brouwer	KPMG > Horatio* > Hermes Advisory
Hessel van Bruggen	KPMG > Holland Integrity Group
Femke Eknadissian	ABN AMRO > EY
Jeroen Frietman	EY > Politie > HIG > BDO
Joost van Gelder	PwC > Integris
Remco de Groot	KPMG > EY
Michel Grummel	Deloitte > Alvarez & Marsal
Martijn Hin	KPMG > BDO
Jan Joling	NautaDutilh > JJ Joling
Angelique Keijsers	ABN AMRO > EY
Gerrie Lenting	KPMG > Deloitte
Coen Mateijssen	IFO > Alvarez & Marsal
Carlos Neves Cordeiro	4iTrust > Rekenkamer Amsterdam
Peter Schimmel	IRS > Grant Thornton
Inge-Lisa Toxopeus-de Vries	NautaDutilh > Hermes Advisory
Paul Weustink	Deloitte > Holland Integrity Group > East Group
Fleur van Zeeland	PwC > Integris

* Horatio doet financieel (schade)onderzoek voor verzekeraars en telt twee registeraccountants (Eppo Horlings en Peter van Haeften), maar wordt niet gezien als speler op de markt van forensisch accountants.

Beroepsregels

"Na twintig jaar ervaring met particulier forensische accountancy in Nederland is er wat betreft beroepsvorming, opleiding en de professionaliteit waarmee opdrachten worden uitgevoerd nog een lange weg te gaan," schreef Peter Schimmel in een boek over goed forensisch accountantsonderzoek (*Feiten maken het recht*, Grant Thornton 2013). Affaires van het kaliber 'Peper' hebben zich de laatste jaren niet meer voorgedaan. Maar de tuchtrechter tikt nog regelmatig accountants op de vingers die zijn uitgegleden bij een persoonsgericht onderzoek.

Voorzitter Michiel Werkhoven van de Accountantskamer pleitte er in 2013 voor dat de NBA de "wollige" *Praktijkhandreiking Persoonsgerichte Onderzoeken* vervangt door een set "hard and fast rules". Mede omdat hij de indruk heeft dat de forensisch accountants hun oor soms te veel naar de broodheer laten hangen.

De kantoren denken alle verschillend over de vraag of de NBA de Forac-werkgroep zou moeten reactiveren om zich te buigen over stevige, heldere beroepsregels voor

'ONDERNEMINGEN EN SEMI-PUBLIEKE ORGANISATIES ZIEN ZICH VAKER GENOODZAAKT ZELF MET EEN INTERN ONDERZOEK SCHOON SCHIP TE MAKEN.'

Data-analyse

Bijna alle kantoren maken in meer of mindere mate gebruik van IT om gegevens door te ploegen. De rol van data-analyse en IT-speurmeuzen zal alleen maar groter worden. Deloitte zegt hierin voorop te lopen met zijn *financial crime analytics*. Al in 2008 zette het kantoor een eigen rekencentrum neer in Amsterdam-Sloterdijk waar één terabyte per dag kan worden geanalyseerd. Met behulp van analyse-instrumenten halen de onderzoekers bewijs uit een immense massa gegevens en leggen zwakke plekken in de organisatie bloot, zodat je fraude en financiële misstappen kunt voorkomen. Niet alleen bij controlecliënten, maar "bij elke organisatie waar geld zoek is", zegt Arthur de Groot. Zo hielp Deloitte de Belastingdienst de signalen van carouselfraude boven water te krijgen.

Deloitte's IT-specialist Johan ten Houten en zijn medewerkers kunnen op basis van enkele voorbeelden in een uur tijd een algoritme maken, waarmee miljarden documenten, e-mails en sociale-mediaboodschappen worden doorzocht. Uit dit filterproces komen slechts enkele duizenden afwijkende documenten of berichten bovendrijven, die nader onderzoek behoeven. Ten Houten kan een analyse van de geld-goederenstromen visualiseren in een wolk van punten, die elk een transactie voorstellen. Met de punten die buiten de wolk liggen is iets mis. "De helft van onze mensen bestaat uit datatovenaars; je hebt gewoon *whizzkids* nodig," zegt Gerrie Lenting.

Ook EY heeft de afgelopen jaren flink geïnvesteerd in forensische technologie. Het heeft regionale IT-hubs en van de 2.800 forensisch onderzoekers van EY EMEA zijn er achthonderd IT-specialist.

Bernard Prins meldt dat PwC vergelijkbare analyses uitvoert als Deloitte en dat het centrale rekencentrum van PwC EMEA vier terabyte per dag kan verwerken.

De forensisch technologen van KPMG, die de meerderheid vormen binnen de Nederlandse afdeling, hebben een grafische voorstelling ontwikkeld van het grootboek (*visual ledger*). Rens Rozekrans: "Ik ben er trots op dat onze uitvinding bij KPMG wereldwijd wordt uitgerold als één van de nieuwe *audit tools*."

persoonsgerichte onderzoeken. Alleen KPMG wil die werkgroep in ere herstellen. Rens Rozekrans vindt nieuwe beroepsregels "prima, gezien de risico's die voortvloeien uit onzekerheden en onduidelijkheden". Bernard Prins van PwC vindt de uitspraken van de tuchtrechter, de Praktijkhandreiking en de algemene uitgangspunten daarentegen "voldoende richtinggevend voor wat wel en wat niet als aanvaardbaar wordt beschouwd".

Ook Michel Grummel van Alvarez & Marsal vindt dat jurisprudentie en de algemene richtlijnen afdoende zijn. Hij is voorzitter van de Nederlandse afdeling van de *Association of Certified Fraud Examiners*, die 250 fraude-

onderzoekers van verschillende pluimage bijeenbrengt. Bart Bruin van Integis ziet geen toegevoegde waarde in de herinvoering van zoiets als de Forac-werkgroep, maar is wel voor herinvoering van de minder vrijblijvende *Gedragrichtlijn* persoonsgerichte onderzoeken, waaraan hij destijds meeschreef.

Angelique Keijzers van EY vindt vooral “voortdurende kwaliteitsverbetering” in internationaal verband belangrijk. Zij vraagt zich af stringentere nationale beroepsregels daaraan bijdragen.

Opleiding

Over de behoefte aan een academische opleiding blijken de meningen ook uiteen te lopen. Volgens een marktonderzoek van Peter Diekman bestaat er wel behoefte aan. Diekman en Inge-Lisa Toxopeus-de Vries hebben daarom een opleiding ontwikkeld tot financieel forensisch deskundige. Maar de zeven aanmeldingen waren niet voldoende om al in het voorjaar 2014 van start te kunnen gaan.

Toxopeus-de Vries: “Omdat alleen de universitaire opleidingen zijn geaccrediteerd bij de NBA zijn wij nu bezig met de Erasmus universiteit. Met een goede organisatie, goede marketing en goede docenten verwachten wij meer studenten om zo alsnog later dit jaar met de opleiding te kunnen starten.” Eind september zag het er naar uit dat deze opleiding inderdaad doorgaat.

De huidige forensisch accountants zien echter niet veel in zo'n opleiding. EY, Deloitte en PwC hebben een eigen opleiding. Bernard Prins: “In ons praktijkgericht nationaal en internationaal trainingsprogramma nemen ervaren accountants minder ervaren collega's bij de hand. Wij zien alleen iets in een universitaire opleiding als die daar iets aan toevoegt.” KPMG vindt dat een universitaire opleiding zou moeten worden gedragen door ervaringsdeskundigen “met de focus op gedragswetenschappen”. Rens Rozekrans ziet KPMG als belangrijk opleidingsinstituut. “Bij elk kantoor werken forensisch accountants die hier het vak hebben geleerd, behalve bij Integis.”

Professionalisering

Uit recent promotieonderzoek van Nyenrode-docent Inez Verwey blijkt dat forensisch accountants de frau-

Markt in cijfers

Hieronder een overzicht van de kantoren die financieel forensisch onderzoek doen en waaraan tenminste één accountant is verbonden. De cijfers zijn gebaseerd op wat de kantoren zelf aangeven. Op basis van het aantal accountants komen wij tot de volgende rangschikking:

	Aantal RA's	Aantal AA's
Deloitte	28*	
KPMG	25	
PwC	15	
EY	13	
BDO	7	
Holland Integrity Group	6***	1
IFO	6***	
Alvarez & Marsal	4	
Integis	4	
Hermes	2	
Grant Thornton	1	1
4iTrust	1	
Comraft	1	
Jan Joling	1	
Totaal	114	2

* een deel volgt de RA-opleiding nog
** inclusief twee studenten en freelancers
*** vijf IFO-partners werken op freelance basis; een zesde werkt parttime in Nederland

'OVER DE BEHOEFTE AAN EEN ACADEMISCHE OPLEIDING LOPEN DE MENINGEN UITEEN.'

derisico's bij een fictieve controlecasus amper beter inschatten dan een controlerend accountant en net iets beter zijn in het verkleinen van de frauderisico's. Desondanks vindt Rens Rozekrans, forensisch accountant van het eerste uur, dat het beroep “volwassen is geworden”. Michel Grummel is iets voorzichtiger: “Het beroep professionaliseert.”

Volgens Bart Bruin heeft “de huidige lichte forensisch onderzoekers voldoende kwaliteit”. “Feitenonderzoek is een vak apart. Vooral de controlerend accountants die de forensische klussen erbij doen, maken tuchtrechtelijke brokken.”

In 21 jaar is het beroep onmiskenbaar gegroeid. Maar is het ook volwassen? Volgens Wikipedia ben je psychologisch volwassen wanneer je een stabiele identiteit (“persoonlijkheid”) hebt gevormd. Onder identiteit verstaat Van Dale: “eenheid van wezen, volkomen overeenstemming”. Als we het beroep langs deze meetlat leggen, kun je moeilijk volhouden dat het al volwassen is. Er is weinig eenheid te bespeuren en volkomen overeenstemming is ver te zoeken. □